

prijímanie - sväté prijímanie

prijímanie pod obojakým spôsobom - pozri reformácia, husiti

L. Cranach: Podávanie večere Pánovej Martinom Lutherom a Jánom Husom (asi 1551)

prijímanie apoštolské - apoštolské prijímanie

príkrov - leptársky kryt

***prilba (bojovníka) - ochrana hlavy bojovníka; pozri helma, maska; diviak; Aténa; insígnie, Tarnhelm**

http://en.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_Bol

<http://kotoprznich.sweb.cz/galerie.htm>

<http://manuscriptminiatures.com/search/?tags=%22mail%22>

L. van Leyden: Dvaja chlapci s prilbou a štandardou (rytina, 1527)

A. Hirschvogel: Muž v brnení. Kráľ Žigmund Poľský (16.st.)

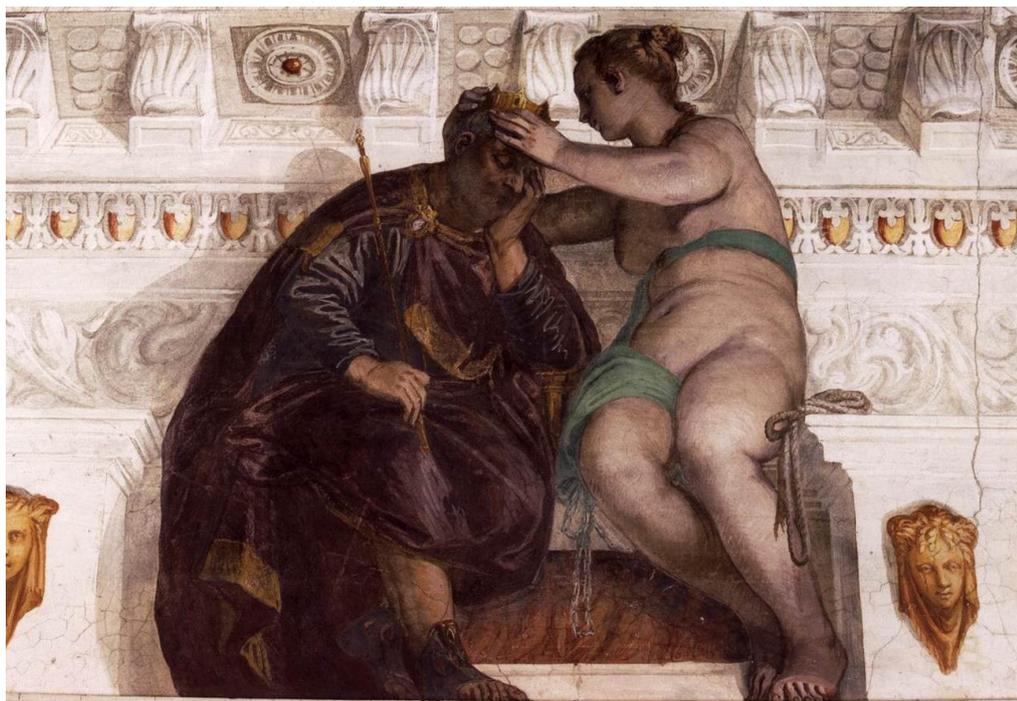

Rembrandt: Bellona (1633)

C. Luyken, Ch. Weigel: Gedeon žmýka ovčie rúno (kolorovaná medirytina, okolo 1712)

- ***prilba (heraldika)** - tiež prilbica; súčasť *štítu heraldického*, ktorého okraj čiastočne presahuje v hornej časti; ozdoba prilbice sa volá *klenot* a opakuje zvyčajne *heraldickú figúru* štítu (napr. orlie krídlo, kytica, chochol z peria alebo kvetov)
- ***prilba hrôzy** - v *škandinávskej mytológii* prilba kúzelníka *Hreidmara*; pomenovaná podľa toho, že všetko živé sa pri pohľade na ňu bálo; pozri *andvarinaut*, *mytologické objekty*, *Tarnhelm*
- ***prilba maskovitá** - staroveká *prilba* zakrývajúca celú hlavu; jej predná časť modelovaná do podoby tváre so štrbinami pre oči; honosný typ prilby z bronzu a železa ap. (*antika*, *rímska ríša*)
- ***prilba parochňová** - staroveká *prilba* zakrývajúca hlavu okrem vlastnej tváre; honosná bronzová prilba modelujúca účes, ozdoby, uši bojovníka (*Summer*)
- ***prilba vikingská - vikingská prilba**
- príležitosť** - blízka významom *náhode*; v alegórii pozri *Tyché*

P. Veronese: Príležitosť korunuje spiaceho muža (freska, 1560-1561)

príložka - prídavné architektonické články, spevňujúce alebo dekoratívne: u *stĺpov*, *pilierov* (pozri *príložkový pilier*, *pilier krížový*) a *pilastrôv*; postavené voľne alebo spojené (pozri *pilier degažovaný*)

príložkový pilier - druh *oporného piliera* zapusteného do múra; užívaný v *opornom systéme*, napr. v *anglickej gotike*; pilier príložkový prilieha jedným bokom k múru, ktorý súčasne dekoratívne člení; porovnaj *pilier krížový*

Neznámy autor: Stretnutie Joachima a Anny pri Zlatej bráne (retabulum mariánskeho oltára z Lauterbachu, 1480)

StredoEurópsky maliar z 3. tretiny 19.storočia (pôvodne Rudolf Alt): Klariský kostol v Bratislave (1865-1900)

E. Gurk: Príchod korunovačného sprievodu Karolíny Augusty do Dómu svätého Martina v Bratislave 25. septembra 1825 (kolorovaná akvatinta, 1825)

Stredoeurópsky maliar z 2. polovice 19. storočia, (pôvodne C. von Klettenhoffen Klette): Pohľad na prístup k Žigmundovej bráne Bratislavského hradu (1839)

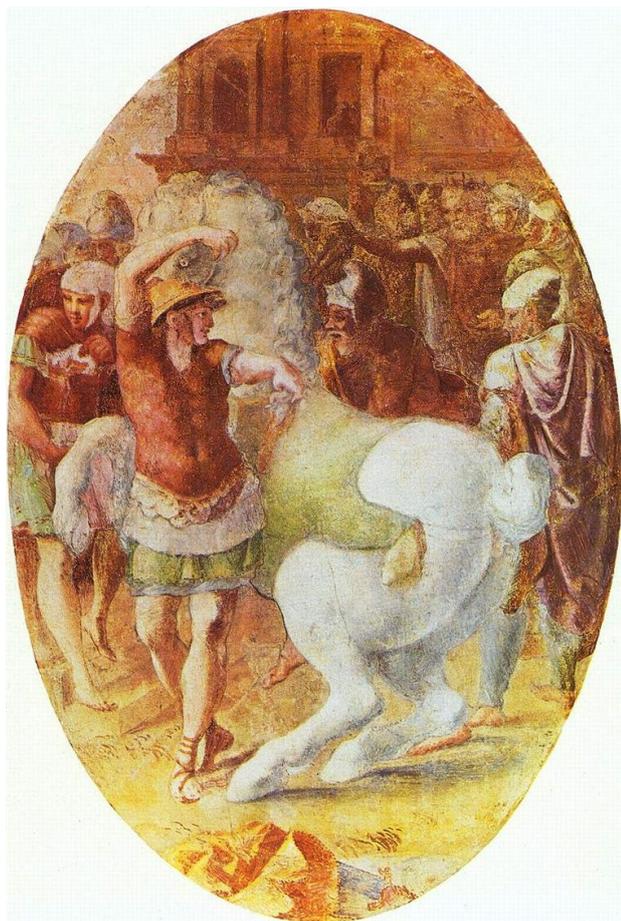
F. Primaticio: Odysseus a Penelope (1563)

F. Primaticcio: Únos Heleny (1530-1539)

F. Primaticcio: Odysseus a Sirény (1560)

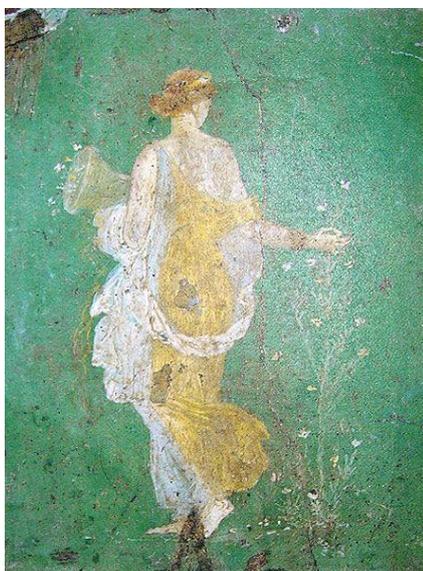

F. Primaticcio: Alexander krotí Bucefala (pol. 16.st.)

F. Primaticcio: Svätá rodina so sv. Alžbetou a sv. Jánom Krstiteľom (16.st.)

Primavera - lat. - „jar“; rímska bohyňa jari

Primavera zo Stabiae (freska)

primitívi - z lat. primitivus - „prapôvodný, prvý, prvotný“

1. maliari talianskej ranej *renesancie* (pozri *trecento*); v tejto súvislosti termín vzťahovaný na holandskú tvorbu > „holandskí primitívi“ (napr. *J. van Eyck*; pozri *flámski primitívi*)
2. *insitní* umelci; pozri *Musée royal des Beaux-Arts*
3. za primitívov novej senzibility sa prehlásili aj *futuristi* vo svojom prehlásení Futuristická maľba: technický manifest (11. apríla 1910)

primitívi flámski - flámski primitívi

„primitívi 20. st.“ - iný názov pre *insitných* umelcov

primitivizmus - z lat. *primitivus* – „prvý, prvotný, prapôvodný“

1. termín, ktorým je charakterizovaná tvorba so znakmi tvarového zjednodušenia; pozri *grafiti* (100+1)

2. smery vo výtvarnom umení na prelomu 20. st., ktoré sa obracajú k tzv. *primitívom*, maliarom talianskej ranej renesancie 14. st. (pozri *trecento*), alebo používali formálne prostriedky *naivného* čistého pohľadu na svet; rovnako hľadali inšpiráciu v *primitívnom umení/etnickom umení*; Baleka primitivizmus spolu s ďalšími smermi a tendenciami z prvého desaťročia 20. st. zaraďuje pod široký prúd *postimpresionizmu*; pozri *poetizmus*, *Mir Iskustva*, *Kárový dolník*;

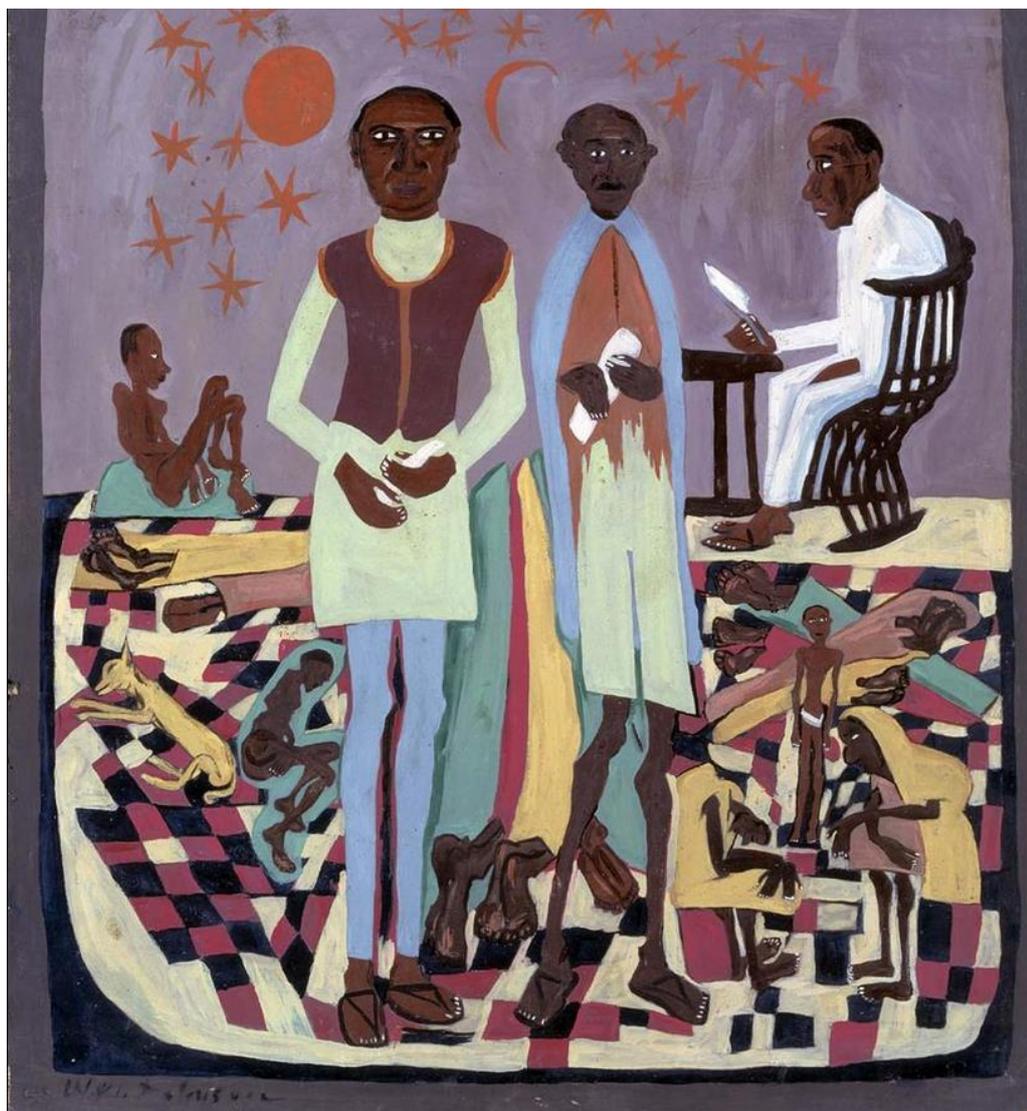
3. Baleka: v užšom a historickom význame výtvarný názor v ruskom maliarstve 1905-1920, ktorý sa inšpiroval pri formovaní ruského *kubizmu* a *futurizmu* jednoduchosťou a prostotou ruského *ľudového umenia* (*lubok*, *rezbárstvo*, *ruské ikony*); (N. Gončarovová, K. Malevič, M. Larionov); pozri *umenie ruské*

Slovník cudzích slov: v európskom umení 20. st. výrazný prúd znovu objavujúci primitívne archaické umenie, najmä černošské plastiky (P. Picasso, *kubizmus*) a džez, tvorbu samoukov a naivistov, svet dieťaťa, *novoprimitivizmus*; pozri *W. H. Johnson*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Primitivismo>

W. H. Johnson: Scéna z učebne (1946)

W. H. Johnson: Nehru a Gándi (1946)

W. H. Johnson: Nech sú moji ľudia slobodní (1945)

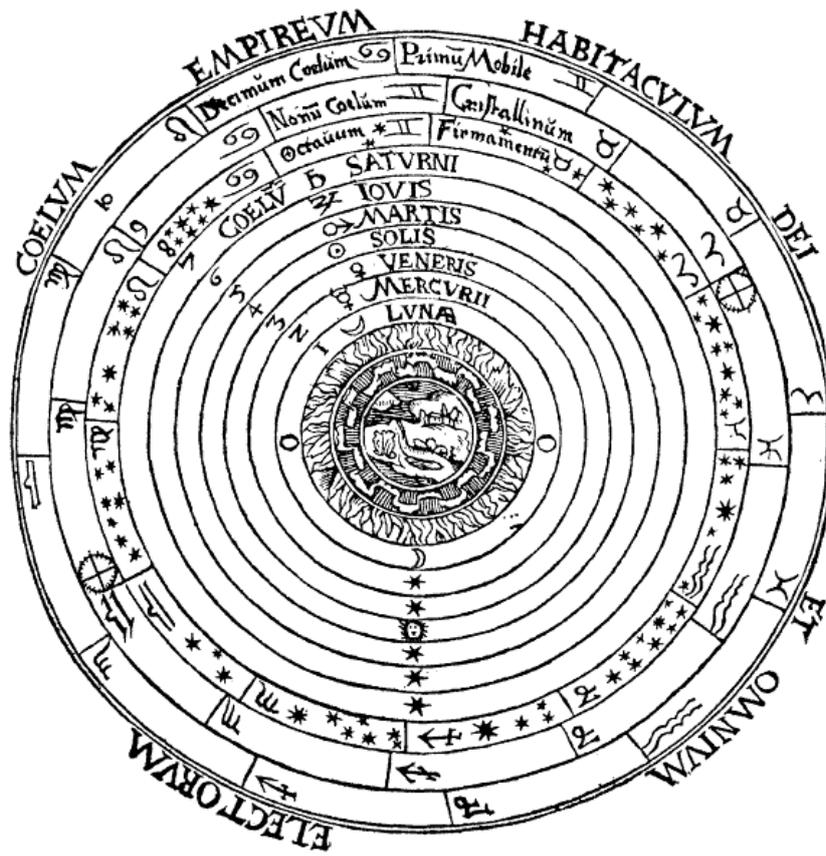
primitívne umenie - *umenie etnické*; umenie tzv. prírodných národov *Afriky, Austrálie, Oceánie, Indiánov, Eskimákov* a ď.; pozri *primitivizmus, austrálske umenie; skupina Die Brücke, Der Blaue Reiter; clouage; graffiti; M. H. Pechstein, H. E. B. Matisse*

Baleka: starší umelecko-historický (pozri *dejepis umenia*) termín označujúci umenie etnických národov (pozri *etnické umenie*); termín tiež označuje *naivné, nedelné, insitné umenie*, prípadne ranné fázy *slohu* (napr. renesanční *primitívi*)

Primum mobile - podľa stredovekej a renesančnej *astronómie* a v súlade geocentrickou predstavou *vesmíru* je Primum mobile prvá a najvzdialenejšia kozmická sféra, ktorá sa otáča okolo Zeme a dáva do pohybu hviezdy a planéty; otázka celkového počtu nebeských sfér nikdy dosiahla konečného riešenia; na obrázku zo 16. st. napr. obloha alebo sféra stálic je ôsma, guľa „krištáľovo čistá“ je umiestnená v deviatej triede, zatiaľ čo Primum mobile je desiate; pozri *empyreum, firmament*

http://it.wikipedia.org/wiki/Primo_mobile

Schema huius præmissæ diuisionis Sphærarum .

Vesmírne sféry podľa jednej z predstáv zo 16.st.

Giusto de Menabuoi: Mapa veta s deviatimi nebesami v podobe sústredných kruhov a so zverokruhom (freska z krstiteľnice v Padove, 14.s.)

Raffael: Primum mobile (Stanza della Signatúra, 1508-1511)

„**primum querite regnum Dei**“ - lat. – „hľadajte najprv kráľovstvo Božie“; pasáž Evanjelia podľa Matúša (6,33)

Primus a Felicianus - (297); bratia mučeníci z obdobia Diokleciánovho prenasledovania; pochádzali z patricijskej rodiny, konvertovali na kresťanstvo a venovali na starostlivosti o chudobných, počestných a väzňov; boli zatknutí a obaja odmietli obetovať bohom; boli uväznení, mučení a bičovaní a následne popravení na Nomentum, 12km od Ríma; pozri *Legenda aurea, kresťanskí svätci*

Martýrium Prima a Feliciani (Weißener Passionale, 1170-1200)

Sv. Primus a Felicianus (Zlatá legenda, 14.st.)

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: . Primus a Felicianus (Norimberská kronika, 1493)

N. Circignani: Martýrium Prima a Feliciana (detail fresky, Santo Stefano Rotondo, Rím)

princesová línia - módna *línia* z pol.20.st.: pozdĺžne členenie šiat bez prestrihnutia v páse, mierne rozšírená sukňa skrátaná do poloviny lýtok; Christian Dior, modely z roku 1951; pozri *móda*

princez - v súvislosti s heslom *diamant*: až *CUT* (brus) označuje brúsenie, robí z diamantu *drahokam*; brúsenie dáva kameni tvar a tľbietanie; medzi najobľúbenejšie vybrúsenie preto patrí *briliant* – kruhový briliant má 57 vybrúsených plôšok; známe sú aj oválne výbrusy zvané *markíza* alebo *slza* či hranatý princez

princíp - základ, *začiatok*; zákon na poznanie a správanie, z ktorého sa vychádza pri interpretácii a lebo budovaní určitého systému; v *antike* určenie *pralátky* alebo živlov

princíp božský - *božský princíp*

princíp kozmický - *kozmickej princíp*

princíp mužský - *mužský princíp*

princíp zemský - *zemský princíp*

princíp ženský - *ženský princíp*

print - *tlač*

printer - *tlačiareň*

prípady beznádejné - *beznádejné prípady*

prípaľovaná intarzia - *intarzia prípaľovaná*

prípisky - pozri *katalóg zbierok*

prípisky grafické - *grafické prípisky*

prípóra - prevýšený *polostĺp* (pri väčšej výške a menšom priereze; pozri *stĺp predsunutý*), symbolický *stĺp* zapustený do steny, ale aj nosná konštrukcia klenbového systému, zbíhajúca od rebra klenby až k dlážke; *prípóra* častá v *románskej* a *gotickej* architektúre; porovnaj *lizéna*, *pilaster*; pozri *klenba*

prípóra hlavná - *prípóra*, ktorá je súčasťou *piliera zväzkového* a má podobu v predsadených *polostĺpov* alebo trojštvrťových stĺpov; takto vzniknutý pilier zväzkový sa nazýva *pilier kantonovaný*

prípóra vedľajšia - *prípóra* menšieho prierezu

príroda - v súvislosti s heslom *klasicizmus 2*: za vedúcu zložku tvorby považoval *rozum* schopný preniknúť k nemennej podstate prírody a dospieť nápodobou k umeleckej pravde

pozri *Zeus*; *park*, *zátišie*, *záhrada*; *záhrada lásky*, *hortus conclusus*, *bukolický*; *záhradná architektúra*, *krajinná architektúra*, *krajinomal'ba/krajinárstvo*; *diví muži*; *bohovia prírody*; *klasicizmus 2*; *kult tela*

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:P%C5%99%C3%ADroda>

príroda mŕtva - franc. *nature morte*
prírodné farbivo - *farbivo prírodné*
prírodné sklo - *sklo prírodné*
prírodné vedy -

http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:P%C5%99%C3%ADrodn%C3%AD_v%C4%9Bdy

prírodné duchovia - pozri *Haltija*

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Nature_spirits

prírodninová tlač - *tlač materiálová, prírodninová, frotáž*

prírodný hydratovaný oxid železa - Smith: alternatívny názov pre *oker žltý*

prírodný park/krajinný park - Dudák v súvislosti s heslom *park*: vyvinutý z *anglického parku*; obohatený o vodné plochy a toky, kvetinové záhony a sieť ciest; oproti *romantickému parku* neužíva architektonické doplnky; pozri *Central Park*

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D0%B9%D0%B7%D0%B0%D0%B6%D0%BD%D1%8B%D0%B9_%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%BA

P. Sandby: Lesíky vo Windsorskom Veľkom parku (akvarel, 18.st.)

prírodný pigment - *pigment prírodný*

prírodný priestor - Dudák: trojrozmerný útvar vytvorený prírodnými útvarmi (prehýbaním terénu, horami a údoliami, lesmi, vodstvom), ale aj oblohou a atmosférickými javmi; v kultúrnej krajine je väčšinou prírodný priestor dotvorený činnosťou ľudí a často sa prelína s vonkajším *architektonickým priestorom*; architektúra sa prírodnému priestoru alebo podriaďuje (príroda prevláda, prípadne je pôsobenie prírody stavbou umocnené; napr. niektoré stavby *ľudovej architektúry*), alebo stavba a príroda harmonizujú, napr. niektoré barokové stavby, ale aj moderné stavby (Frank Lloyd Wright, predstaviteľ organickej architektúry; 1868-1959; ako urbanista sa prikláňal k rozptýlenej *zástavbe*), prípadne staviteľské dielo radikálne mení prírodné prostredie, a to z estetického hľadiska pozitívne (dynamizovaním krajiny citlivo poňatou výškovou stavbou) aj negatívne (panelové sídlisko celkom meniace tvár krajiny)

prírodné svetlo - *svetlo prírodné*

príručka (výtvorná) - pozri *conchetto, Pictor in carmina, synaksis*

prísaha - v súvislosti s heslom *Náströnd*: v *severskej mytológii* miesto v *Helu*, kde žije drak *Nidhogg* a žuje mŕtvoly tých, čo sa previnili *vraždou, cudzoložstvom* a porušením prísahy, čo bol pre Severanov najhorší možný trestný čin; pozri *Veles/Volos, ústa pravdy, Bocca della verità, Nidhogg*

prísaha Hippokratova - Hippokratova prísaha

sv. **Prisca** - mladá rímska šľachtická žena údajne mučená a popravená za svoju kresťanskú vieru; dáta jej narodenia a úmrtia nie sú známe; hoci niektoré legendy naznačujú jej spojitosť s novozákonným párom *Priscillou a Aquillom*, učenci tomu neveria; jej *atribútom* bol *orol*; pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*; pozri *kresťanskí svätci*

https://en.wikipedia.org/wiki/Saint_Prisca

Priscilla a Aquilla - manželia, o ktorých je písané v novozákonných *Skutkoch apoštolov* a Pavlových listoch; Priscilla je potom na niektorých miestach menovaná skráteným menom Priska; z novozákonných zmienok vyplýva, že vo vtedajšej cirkevnej obci hrali veľkú úlohu; hoci ich mená sú latinské, manželia boli hebrejského pôvodu (Aquilla bol židokresťan); než prišli do Korintu, pobývali v Ríme, odkiaľ museli odísť na príkaz cisára Claudia, ktorý vypudil všetkých Židov; približne v päťdesiatych rokoch sa stali spolupracovníkmi apoštola Pavla pri hlásaní evanjelia, spájalo ich s ním taktiež rovnaké remeslo, výroba stanov; s Pavlom podnikli cestu z Korintu do Efezu, kde zostali; neskôr sa vrátili do Ríma; niektorí bádatelia považujú Priscillu za autorku Listu Židom a majú za to, že zastávala úrad pastora; manželia sú v niektorých cirkvách uctievaní ako svätí, významnejšiu úctu medzi ľuďmi si získala Priscilla; tradícia hovorí, že skončili ako mučeníci; niekedy je Priscilla chybné zamieňaná za inú novozákonnú sväticu, sv. Priscu, podľa legendy šľachtičnú; pozri *kresťanskí svätci*

https://cs.wikipedia.org/wiki/Priscilla_a_Akvila

<https://www.google.sk/search?q=priscilla+and+aquila&espv=2&biw=1844&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjYlc6WvJDLAhVKG5oKHcibDRIQsAQILg&dpr=1>

J. van Winghe: Sv. Pavol v Korinte s Aquillou a Priscillou (čierna krieda, hnedý tuš, bieloba, lavirovanie, 1585-1590)

J. Sadeler II podľa J. van Winghe: Sv. Pavol v Korinte s Aquillou a Priscillou (rytina, 1600)

Priscilline katakomby - katakomby Priscilline

Priska - Prisca

príslovia - pozri ústna tradícia

<http://en.wikipedia.org/wiki/Proverb>

Vták sebazpoznania (Nemecko, posl. tretina 17.st.)

prísnosť - pozri *klaristky*

prísny barok - tzv. *barok prísny*

prístav - angl. *Harbour*; pozri *maritima, marina, marinisti, marinizmus; more, loď; P. Casteels II.*

P. Brill: Prístav s hradom (1601)

P. Casteels II.: Pohľad na rušný prístav a jeho lode (2.pol. 17.st.)

P. Casteels II.: Pohľad na antverpský prístav (2.pol. 17.st.)

H. Dubbels: Zimná krajina (1641-1676)

Podľa H. Dubbelsa: (17.st.)

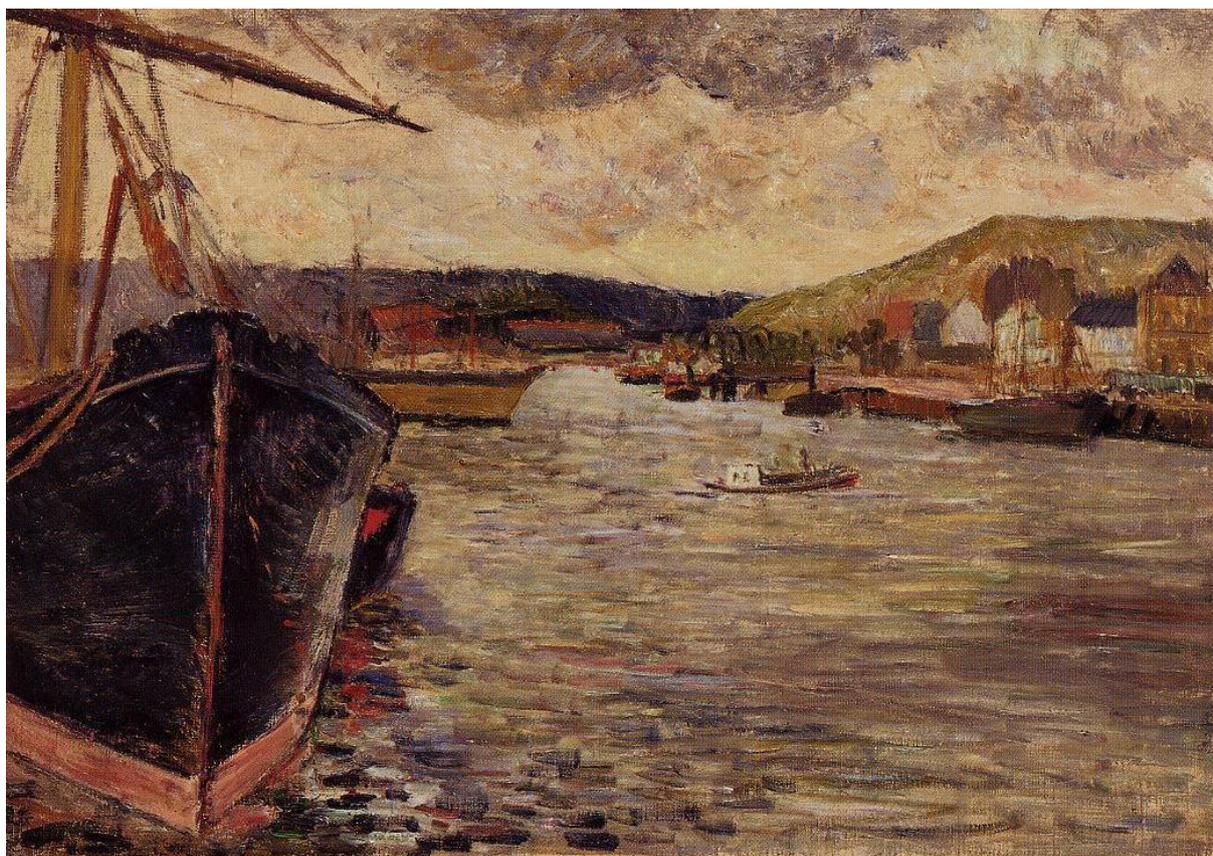
J. de Momper II.: Prístavná veža (17.st.)

J. Brueghel I.: Veľký rybí trh (1603)

J. Bruegel I.: Prístavná scenéria s Kristovou kázňou (1598)

P. Gauguin: Prístav v Rouenu (1884)

prístroj zväčšovací - zväčšovací prístroj

príťažlivosť - zvodnosť

Prix de Rome - Rímska cena

prízemie - pozri *poschodie, kaplnka poschodová*

prizma - mnohosten, ktorého dve rovnobežné podstavy tvoria zhodné mnohouholníky a ktorého bočné steny sú rovnobežníky, hranol; pozri *rayonizmus; matematika*

prizmatický - plochý, s jednou hranou šikmo zrezanou; pozri *matematika*

prízrak - pozri *krysa (Baleka); Caleuche (www)*

M. N. Pajot: Putovanie po La Mancha (2004)

M. N. Pajot: Vetry Quinconces sur la Mancha (2004)

Prjanišikov Ilarion Michajlovič - (†1894); rus. Прянишников, Илларион Михайлович; ruský maliar a učiteľ, majster žánrovej maľby, člen Petrohradskej akadémie umení, jeden zo zakladateľov združenia na *Peredvižnikov*; pozri *ruskí maliari 19.st.*

https://www.google.sk/search?q=Illarion+Prjanisjnikov&espv=2&biw=1857&bih=995&site=webhp&tbm=isch&imgil=1d3JtEg0ONFtjM%253A%253B1IZddCqs4m9AMM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fno.wikipedia.org%25252Fwiki%25252Fillarion_Prjanisjnikov&source=iu&pf=&fir=1d3JtEg0ONFtjM%253A%252C1IZddCqs4m9AMM%252C &usg=__arRjdVNob84y1kiaD9qrXHy5jHg%3D&ved=0CEkQyjc&ei=wf_5VIvDMoX5ygO4loAg#imgrc=1d3JtEg0ONFtjM%253A%253B1IZddCqs4m9AMM%253Bhttp%253A%252F%252Fupload.wikimedia.org%252Fwikipedia%252Fcommons%252Ff%252Ff8%252Fillarion_Michajlowitsch_Prjanischnikow_002.jpg%253Bhttp%253A%252F%252Fno.wikipedia.org%252Fwiki%252Fillarion_Prjanisjnikov%253B1000%253B722

I. M. Prjanišikov: Kresťanská púť (1893)